# Suomen Lammasyhdistyksen lausunto hallituksen esitykseen HE 84/2024

Kiitämme eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta sekä kirjalliseen lausuntoon että asiantuntijan kuulemiseen liittyen hallituksen esitykseen:

**HE 84/2024 vp Hallituksen esitys laeiksi elintarvikemarkkinalain, elintarvikemarkkinalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen ja kilpailulain 39 §:n muuttamisesta**
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+84/2024

Olemme kiitollisia, että hallitus on ottanut työn alle elintarvikeketjun parantamisen hyvin valmistellun ja toteutetun Maka-raportin pohjalta.

Maatalouden ja etenkin lammastuotannon suurimmat haasteet ovat tällä hetkellä heikko kannattavuus, petopolitiikka sekä lisääntynyt byrokratia. Petopolitiikasta ei tässä lausunnossa sen enempää. Kaikista päinvastaisista tavoitteista huolimatta byrokratia tuottajien suuntaan on lisääntynyt. Lisäksi hallinnollisia kuluja on siirretty tuottajille vastoin hallitusohjelmaa. Lampureiden kohdalla esimerkiksi on rekisteröintimaksut ja luomutarkastuksen hinnat ovat nousseet, elintarvikehuoneistoille on määrätty perusmaksu, kaikkiin lupamaksuihin on tullut korotukset (vaan ei tukiin). Myös pitopaikkarekisteristä ollaan paraikaa tekemässä maksullista. Kaikki tämä alalla, jossa yleisesti tiedetään toimijoiden erittäin heikko taloudellinen tilanne.

Elintarvikeketjun loppupää ei ole ottanut yhteiskuntavastuuta, ja kirjaukset vastuullisuusohjelmiin ovat olleet osaltaan pelkkiä korulauseita. Molempien kauppaketjujen vastuullisuusohjelmissa/strategioissa puhutaan mm. eläinten hyvinvoinnin parantamisesta, antibioottien käytön vähentämisestä ja kastraation ym. toimenpiteiden käytöstä. Silti kaupat tuovat jatkuvasti halpoja, huomattavasti kevyemmillä ehdoilla tuotettuja elintarvikkeita valikoimiinsa. Nämä halvemmat vaihtoehdot sijoitellaan kaupoissa näkyville paikoille, eikä kuluttajalle kerrota kotimaisen tai vastaavan halvemman ulkomaisen tuotteen tuotantotapojen eroista mitään. Pahimmillaan kuluttajalle ei edes anneta vaihtoehtoa. Ikävän usein törmää etenkin pienissä kaupoissa siihen, että valikoimiin otetaan vain ulkomainen vaihtoehto ja kaupan oma merkki, kotimainen aidon brändin tuote on jätetty kokonaan pois. Näihin asioihin kauppa aina vastaa, että asiakas päättää - mikäli tuote ei liiku, se jää pois valikoimista. Tämähän on vain puolitotuus, sillä kauppa itse päättää tuotevalikoimansa, neuvottelee sisäänostohinnan (ja määrän) sekä päättää kuluttajahinnan. Lisäksi kauppa pystyy vaikuttamaan kuluttajien valintoihin tuotesijoittelulla sekä markkinoinnilla, kampanjoilla, etuohjelmilla jne. Näillä keinoilla kaupalla on äärimmäisen suuri valta siihen, mitä suomalaiset kuluttajat ostavat kaupoista.

Kauppojen harjoittama edullisten ulkomaisten tuotteiden suosiminen kotimaisten kustannuksella johtaa vähitellen kotimaisen tuotannon näivettymiseen. Tämä on kansallisen huoltovarmuuden kannalta vaarallista, ja asiasta on saatu viime vuosina muistutus jo pariinkin kertaan. Suomi on juuri julkaissut kansalaisille ohjeistuksen poikkeusolojen varalle, ja on varsin ristiriitaista, jos samaan aikaan ei tehdä aktiivisia toimia kotimaisen alkutuotannon ja elintarvikesektorin toiminnan turvaamiseksi.

Kannatamme kuluttajien tietoisuuden lisäämistä, jotta päästäisiin lähemmäksi aidompaa markkinataloutta ja valintaa. Tämän vuoksi kannatamme ehdottomasti myös elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston tiedonsaantioikeuksien lisäämistä. Alkutuotannon näkökulmasta olisi erittäin hienoa, jos tuotteiden katerakenteet avataan täysin ja kuluttajille tuodaan myös tuotantotavat ja niiden ehdot näkyväksi.

Ehdotetut muutokset ovat oikean suuntaisia, mutta ovatko ne riittäviä? Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistolle ei ole annettu kovin suurta toimivaltaa, vaan tällä hetkellä se on enemmän elintarvikeketjua

tutkiva ja neuvova toimielin. Tässä kohtaa puhumme mieluummin ETMV:n toimistosta, eikä niinkään henkilöstä sen johdossa. Jos elintarvikemarkkinavaltuutetuksi valitaan henkilö, jonka tavoitteet ja toimet eivät ole elintarvikemarkkinalain tavoitteiden mukaiset, on jopa hyvä, että valtaa ei ole määräänsä enempää. Elintarvikemarkkinalakiin toivoisimme kirjaukset ETMV:n toimiston tehtäviksi, vastuiksi ja oikeuksiksi. Lisäksi odottaisimme ainakin ohjaavalta ministeriöltä jonkinlaista sisäistä valvontaa ja tuloksenseurantaa.

Olemme aikanaan MAKA-raportin tiekarttaan ehdottaneet seuraavia asioita, joiden takana seisomme edelleen:

1. Elintarvikemarkkinan terveen tulonjaon kehittäminen
    - kaupan ylivallan säätely, kaupan yhteiskuntavastuun lisääminen, kilpailulain uudistaminen, maksimi markkinaosuuden määrittely, maksimi tuoton/katteen määrittely, Private Label tuotteiden kieltäminen, indekseihin sidotut hintasopimukset, kotimaisen ruoantuotannon verotuksen keventäminen, julkisenpuolen hankintojen ohjaaminen kotimaiseen tuotantoon, kilpailutuslainsäädännön uudistaminen
2. Tukipolitiikan kehittäminen
    - kansallisten toimijoiden kilpailukyvystä ja toimintaympäristöstä huolehtiminen, ylimääräisen säätelyn purkaminen, viranomaistyön järkevöittäminen ja resurssien riskiperusteinen käyttö, petopolitiikkaan Ruotsin metsästyslain §28 tuominen myös Suomeen eli kotieläimiä uhkaavan pedon poistomahdollisuus, lievennykset APR ja maisemanhoitotukiehtoihin petotilanteissa, petovahinkojen myös pitkäaikaisten vaikutusten kokomääräinen korvaaminen, tukimaksuaikataulu siirtoon kriisituki lammastiloille sekä ennakkomaksu pitkälle siirtyviin tukimuotoihin, valtiollinen tuki maatalouden rahoituslaitoksille ja kone- sekä maatalouskaupoille, lammastiloille kompensaatio tuki menetettyjen tukien kuten LFA:n kotieläinkorotuksen osalta, tukiin inflaatiota seuraava kerroin
3. Kustannusten nousun hillitseminen
    - energiatuki, maksimi tuoton/katteen määrittely, monopolien ja keskitetyn kaupan purkaminen markkinoilta, pien- ja paikallistuotannon tukeminen, monipuolisen tuotannon säilyttäminen kotimaassa, paikallinen ravinnekierto, tuotantopanosten hintojen sitominen indekseihin tai raaka-aineen hintaan

Suomen Lammasyhdistys ry:n hallituksen puolesta

Anniina Holopainen
Hallituksen jäsen, Suomen Lammasyhdistys ry
Toimitusjohtaja, Tuottajaorganisaatio Suomen Lammasosuuskunta

anniina.holopainen@lammasosuuskunta.fi
p. 0509131845

Marjo Simpanen
Toiminnanjohtaja, Suomen Lammasyhdistys ry

marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi
p. 0449737000